

Remissvar över betänkandet SOU 2025:6 *Plikten kallar!* *En modern personalförsörjning av det civila försvaret*

Fremia tackar för möjligheten att lämna synpunkter på utredningen.

Fremia är en fristående arbetsgivarorganisation med över 5000 medlemmar inom demokratiskt styrda verksamheter, som kooperativa företag, idéburna aktörer i välfärden och civilsamhällets organisationer.

Ett antal medlemmar bedriver verksamhet inom de områden som utredningen behandlar: sjukvård, omsorg, förskola/skola, socialt arbete, finansiella tjänster (bank och försäkring), energiförsörjning (lagerhållning och transporter av drivmedel), livsmedelsförsörjning (lagerhållning, transporter och detaljhandel) och begravningsverksamhet (transporter av avlidna). Dessutom organiserar Fremia ett antal frivilligorganisationer, varav 10 av de 18 organisationer som omfattas av förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet

Fremia lämnar nedan synpunkter på de förslag som vi bedömer berör våra medlemmars förutsättningar och verksamheter.

Sammanfattning

Fremia ställer sig på ett övergripande plan positiv till utredningens förslag, med särskild betoning på förslagen

- att civilplikten aktiveras på ett generellt plan i det civila försvaret.
- att arbetet med en implementering av civilplikten prioriteras inom verksamhetsområdena räddningstjänst (kommunal räddningstjänst); drift och underhåll inom

elproduktion och nätverksamhet; hälso- och sjukvård; drift, underhåll och reparationer inom elektroniska kommunikationer; bevakningsverksamhet.

- att det närmare utreds om behov av civilplikt föreligger inom verksamhetsområdena befolkningsskydd; transportområdet; drift, underhåll och reparationer inom andra energislag än el; socialtjänst inklusive äldreomsorg och funktionshinderområdet; tandvård; it-system och cybersäkerhet.
- att det frivilliga försvarsorganisationernas roll i det civila försvarets personalförsörjning utreds.

Synpunkter

Samordnandet av myndigheters olika roller

Fremia anser att det finns ett behov av att samordna de olika myndigheters roller och stödjer utredningens anmodan till regeringen om att återkomma om hur en övergripande funktion för inriktning och samordning av det civila försvarets personalförsörjning bör utformas.

Även om arbetet med civilförsvarets personalförsörjning vid höjd beredskap mestadels (och förhoppningsvis) kommer att äga rum i fredstid, kommer det att med nödvändighet behöva fortsätta även om höjd beredskap har proklamerats. Det finns mindre goda exempel i modern tid på hur svenska myndigheter vid inträffade fredstida katastrofer och kriser – såväl större som mindre – har visat sig sakna nödvändig förmåga att först orientera sig om läget och sedan fatta och verkställa rätt prioriterade beslut med den brådska som oftast krävs. Ansvarsprincipen har i dessa fall inte fungerat.

Fremias uppfattning att det redan i fredstid på ett mycket tydligt sätt måste säkerställas vilka hierarkier, ansvarsområden, beslutsbefogenheter, delegationsmöjligheter och annat som ska gälla på myndighetsplanet. Under höjd beredskap kommer det vara betydligt svårare att styra upp sådana ting.

Tydligare regler och terminologi

Fremia hälsar med gillande utredningens förslag om tydligare regler och terminologi.

Eftersom regleringen av totalförsvaret inte är helt enkel att ta till sig för sällananvändare (läs de flesta och säkerligen också många av de inblandade aktörerna), skulle Fremia också passa på att betona det självklara av att ansvariga myndigheter vid sina kontakter med omvärlden vinnlägger sig om att använda likartad, pedagogisk och lättbegriplig

information/skrivelser/formulär/avtal; allt för att adressaterna (inte minst enskilda aktörer) ska förstå vad som förväntas av dem och vikten av att de iakttar sina åligganden.

De frivilliga försvarsorganisationerna (6.5)

Utredningen påpekar att det råder konsensus om att de frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i civilförsvarets personalförsörjning. Fremia utgår från att staten fortsätter sitt arbete med att utveckla och understödja deras roll, inte bara inom den fredstida krisberedskapen – vilken har fått mest fokus de senaste årtiondena – utan även inom civilförsvaret.

Försäkringsverksamhet (18.6)

Det är givetvis inte bara banker som är viktiga såvitt gäller upprätthållandet av betalningsströmmar och tillgången till betalningsmedel. Även försäkringsbolag är viktiga aktörer såvitt gäller reglering och utbetalningar avseende pensioner, livförsäkringar, livräntor, olycksfallsförsäkringar och sakskadaersättningar; medel som personer kan vara svårt beroende av för att klara sin försörjning.

Hälsa, vård och omsorg samt skola/barntillsyn (18.8 och 18.13)

Förutom den ordinarie sjukvården – vilken har en naturligt inbyggd krismedvetenhet och har viss vana av civilförvarsplanering – är där det viktigt att understryka vikten av att även äldreomsorgen och funktionshinderområdet (och inte minst området personlig assistans) ges förutsättningarna att fungera även under höjd beredskap. Som utredningen redan har konstaterats är de som lämnar hem och arbetsplatser för totalförvarstjänstgöring beroende av tryggheten av att veta att deras särskilt sårbara anhöriga omhändertas, detta även om ambitionsnivån i omhändertagandet må behöva sänkas beroende på de samhälleliga påfrestningarna. Samma synpunkter gör sig gällande för skolbarn och förskolebarn.

Fremia anser det vara klokt att tillsyn av barn och elever behålls i bilaga A till totalförvarspliktsförordningen.

Livsmedelsförsörjningen och transporter (18.9 och 18.12)

Inte blott livsmedelsproduktionen som sådan bör uppmärksammas i civilförsvarets planering utan (självkänt) även dagligvaruhandeln, vilken inte bara omfattar livsmedelsbutiker utan även stora lagercentraler och transporter. Utan ett fungerande distributionsnät för livsmedel skulle basala befolkningsbehov snabbt riskera ett komma i kläm.

Begravningsverksamhet (18.15)

Utredningen nämner att hanteringen av avlidna och begravningar inbegriper en komplex

ansvarskedja. Även om begravningsbyråerna inte har något formellt ansvar enligt lagstiftningen och inte må komma på fråga för civilplikt, önskar Fremia framhålla att de i fredstid har en mycket väsentlig roll för transporter av avlidna, något som de lär behöva ha även under höjd beredskap.

Föreningar, samfälligheter och andra enskilda som inte är näringsidkare (19.5.8)

Fremia delar utredningens förslag att det inte ska införas någon möjlighet att ålägga icke vinstdrivande enskilda att ha en planerad bemannad krigsorganisation. Staten kan ändå påräkna att många av dessa civilsamhällesorganisationer kommer att ta på sig viktiga roller av varierande slag, såväl i planeringen av civilförsvaret som under höjd beredskap.

Stockholm den 13 maj 2026

Petter Skogar (beslutande)
verkställande direktör

Sven Rosqvist (föredragande)
Chefsjurist